

tak, a hősi halottak özvegyei részére a szolgálati időre való tekintet nélkül nyugdíjat biztosít a törvényes rendelkezés, stb., stb.

A Sárga könyv befejező fejezete az ismertetett szociális alkotások alapján megállapítja, hogy Magyarország szociális állam. Összeveti ez a fejezet az utódállamok szociális intézkedéseivel a magyarországi állapotokat, s ebből kitűnik, hogy amazok mindenike hátrább áll ebben a tekintetben. Világosan meglátszott ez a tény a Felvidék, Erdély és Délvidék visszatért részein talált állapotokkal.

Ambár csak vázlatos részeket közöltünk a fentebbiekben a Sárga könyvből, de azért mégis tisztán látszik és biztosan fölismerhető a kép: *Magyarország szociális állam és határozott léptekkel járja a szociális haladás útját.* Az ellenséges hírverés rólunk terjesztett valótlan, célzatos és tárgyilagosság híján levő megállapításainak össze kell omlaniok a Sárga könyv közléseiből kirajzolódó kép előtt. Meggyőződésünk, hogy amint elcsitul a fegyverzaj és a rendkívüli időknél a fejlődést korlátozó hatása megszűnik, kormányzatunk meg fogja oldani szociális fejlődésünknek minden — ma még függő, vagy a nehéz idők miatt csak részben megoldott — kérdését és hazánk — mint annyi más téren — szociális intézményeiben is Európa első országai közé emelkedik. —th

Az andrásszállási munkatáborban

Negyven lány elindul... Ismeretlenül, csodálkozva vizsgálják egymást. De az ismeretlenség csak az első pillanatokban tart. Máris meleg kézzszorítással üdvözlí egymást a nyiregyházi és pesti, a kolozsvári és szabadkai leány. Könnyű az összeismerkedés: közös cél lebeg előttünk, ugyanaz a tűz fűti mindnyájunk hevesen dobogó szívét: a munkaszolgálat önkéntes vállalása által a szebb és boldogabb jövő felé törekedni. Még a miként és hogyan nem világos előttünk, hiszen újoncok vagyunk csak, első táborunk felé röpit a sístergő gőzös.

Sok-sok akadályt kellett legyőznünk, míg elindulhattunk. De elhatározásunk szilárd volt, semmi hatalom nem gátolhatott többé. Tőretlen hittel, fiatalos derűlátással és lelkesedéssel, élet- és munkakedvvel vágtunk neki az ismeretlen jövőnek. Nem maraszthatott otthon az idősebbek aggodalma, féltő szeretete sem. Éreztük mindnyájan, hogy munkánkból csak jó származhatik, mert szeretettel fogtunk hozzá!

Nagy probléma volt az is, hogy az ország melyik részében felállítandó táborba kérjük magunkat. Erdélynek mindenesetre nagy vonzóereje volt, talán ide... De más-ként lett. Délvidékre, a visszakerült Bácskába visz benpünket a vonat. Tehát a bukovinai székelyekkel fogunk megismerkedni! Érdekes tanulmányok ígérkezík! Megfigyelni egy népesoportot, amelyik alig egy éve van új hazájában!

Hepehupás bácskai föld. Útjelző tábla mutatja az irányt: „Andrásszállás.“ Itt töltöttünk el egy gazdag eredményekkel zárult hónapot.

A női munkaszolgálat természetesen más alapokon nyugszik, mint a férfi munkaszolgálat, noha a katonás nevelés itt sincsen kirekesztve. De munkánk teljes mértékben megfelel a női lélek adottságainak, és méginkább annak, aki tanító-női hivatásra készül. Télen még az iskola padjai közt ültünk, nyáron már benne voltunk az eleven, valóságos életben, együtt lélekzettünk a faluval, gondolatvilágunk, érzéseink eggyéolvadtak az egyhónapi munkaszolgálat ideje alatt. Leeresz-kedtünk hozzájuk? Nem! Őket emeltük magunkhoz!

Természetesen bizalmatlansággal fogadtak. Hihetetlen volt nekik, hogy úri-lányok olyan messziről eljönnek hozzájuk csak azért, hogy nekik segítve mindenféle munkát elvégezzenek. De szeretetünkkel, bizalmunkkal sikerült áthidalni az űrt és az egyszerű lelkek számára talán egy életre emlékezetessé tenni e néhány hetet.

Bukovinából hazatelepített székelység. Értékes, tehetséges népfaj, ha ez most nem is érzik annyira, hiszen kétszáz évig éltek román uralom alatt. Zárt tömbökben színmagyar falvakba tömörültek, mint Andrásfalva, Józseffalva, Istensegíts, Hadikfalva, de azért némi román hatás érezhető rajtuk. Nyelvük a régi, izes széke-lyes magyar beszéd, kevés szóval sokat mondó. Ruhájukon is megőrizték a régi népviseleti hagyományokat, népművésztük fejlett ízlésre vall és olyan szép, hogy érdemes lenne külön is foglalkozni vele.

Ellenben a kultúr színvonaluk, sajnos, kissé román ízű. Sok az analfabéta, és nemcsak az öregek között. A gyermekeket román iskolába kényszerítették, de ők bizony legtöbbször melléjártak, nem akarván a román betűvetést és olvasást elsajátítani. A tisztaság sem tartozik jó tulajdonságaik közé, mert noha voltak kivételek, a nagy átlagot eléggé tisztátalanannak nevezhetjük. Táplálkozásuk meglehetősen egyoldalú. A gyermekáldás bőséges, de éppen a fent említett okok miatt nagy a gyermekhalandóság. A felnőttek között az alkoholizmus és a tüdővész szép számmal szedi áldozatait.

Új hazába kerültek, új, eddig ismeretlen viszonyok közé, más életmódot kellett kezdeniök. A fiatalabbja hamar beleszokott, de az öregebbje vissza-visszavágyik az erdős-folyós Bukovinába. Természetes is ez, hiszen nekik végeredményben mégis csak az volt az otthon... Szépen felépített ház, gazdaság, erdőség, ahol fakitermelésből, deszkaárulásból éltek, folyó, ahol halászni lehetett, míg itt csak a földművelés van, és csekély mértékben az állattenyésztés, amit űzhetnek. Egy évtizednek el kell telnie, míg gyökeret ver itt az új nemzedék és beilleszkedik megváltozott helyzetébe.

Érthető hát, ha a munkatáborok egy részét éppen itt, a hazatértek között helyezték el. Táborunkat összekötőhídnak szánták a székelység és egyéb magyar-ság között.

Feladatunk kettős volt: tárgyi és alaki képzést nyújtani nekik, — hogy ezzel a pedagógiai kifejezéssel éljek. Azaz helyesebben: rendszeres munkára, tisztaságra nevelni, illetve szoktatni őket, és szellemileg is foglalkozni velük. A munkára szoktatásnál a példából áradó szuggesztív erő bizonyult a leghathatósabb eszköznek. A számunkra kijelölt családokhoz mindennap eljárva, szorgalmas, serény munkával csakhamar megnyertük tetszésüket. Igyekeztünk meglátatni velük, mennyivel szebb a tisztántartott lakás a porosnál, a ragyogó lámpaüveg a koromtól elfeketélt-nél, és nem utolsósorban: mennyivel szebb a megfürdetett, fésült, ápolgatott gyermek a szurtos, rendetlen kis lurkónál. Megróni mindezt őket nem lett volna helyes, de így csakhamar célt értünk, és egy hét múlva a kislány már magától seperte ki az ágy alját...

Dolgunkat vidám nótaszó kíséretében végeztük, jókedvre derítvén a családot; ők is előhozakodtak egy-egy régi székely nótával. A dal nyomában mese fakadt, csakúgy folyt a sok érdekes történet a mesemondó ajkáról. A mi ügyességünkön múltott, hogy milyen érdeklődést tudtunk felkelteni a mi meséinkkel, melyek közt ott volt egy-egy legenda, vagy monda László királyról vagy az igazságos Mátyásról.

De megtárgyaltuk az öregekkel a mai helyzetet is. Szívesen és szeretettel beszéltek a Kormányzóról, akinek képe minden házban ott függött. Elmondták azt is, hogy a kormány hogyan gondoskodott róluk, mennyi kedvezménnyel látta el őket.

Az eredetileg is itt lakott magyarsággal, akik sokáig voltak szerb uralom alatt, nincsenek a legjobb viszonyban. A gatyás székelyek gyakran gúny tárgyai, de megvetik őket a bőséges gyermekáldás miatt is. Sajnos, a Délvidéken elég gyakori az egyke, vagy legfeljebb két gyermek; az itteniek szemében nem áldás a gyermek, „cigány szokásnak“ tekintik.

Igyekeztünk meggyőzni székelyeinket, hogy ruhájukat és nyelvüket semmi kincsért el ne hagyják. De ne szégyeljék a gazdag gyermekáldást, a sok apróságot, mert most mindenkinek hazafias kötelessége, hogy minél több igaz magyar embert neveljen nemzetének. Aki pedig gúnyt űz belőlük, Isten és nemzet ellen a legsúlyosabb vétket követi el!

Velük való együttlétünk nem egyoldalú, hanem kölcsönös segítség volt. Mi is sokat kaptunk, látóköreink bővült, ismereteink gyarapodtak. Többek közt sokan elsajátítottuk a szövés mesterségét, megismertük életmódjukat, felfogásukat, gyönyörködtünk népművészetükben, gazdagabbak lettünk egy soha ki nem törölhető élménnyel.

A nép megismerése közvetlen kapcsolat által: egyik célunk ez volt. Nem idegenkedünk többé semmiféle munkától; dologtól elszokott — vagy éppen hozzá sem szokott — természetünk vidám, munkakedvelő természeté vált. Lelkesedésünk sohasem hagyott alább, sőt látva az eredményt, még magasabbra lángolt.

Mi már nem fogunk közönyösen elmenni a népi problémák mellett, nem fogunk irtózni a falutól, mert itt is nagyon sok megoldásra váró kérdés van, és itt van igazán szükség a segítségre, ha egy szociális alapokon nyugvó társadalmat akarunk kiépíteni.

A munkatábor a szociális eszme szülötte, és ez a szociális gondolat végigvonult az egész táboron és megnyilvánult a munkaszolgálatosok egymásközi viselkedésében is. Társadalmi különbség nélkül mindenkiel egyformán bántak és az elbírálás egyedüli alapja a teljesítmény volt. Ezek a teljesítmények lehettek különbözőek, de egybefoglalva az egésztest, mégis úgy érzem, jó munkát végeztünk, nem hiába volt ez a köszöntésünk: „Áldásos munkát!“ Isten megáldotta munkánkat, amely fontos nemzetmentő és nemzetépítő munka. Az egyes munkája jelentéktelennek látszik talán, hiszen csak egy-egy téglát lehetünk az épülő országban, de 40 leány munkájának lehet már eredménye! És sok-sok ilyen tábor végzi egész nyáron szerte az országban áldásos munkáját, az országépítést.

Mudrony Ida

Húszéves az első cigányiskola

Két kitűnő diósgyőri pedagógus: Jani János és Tálás Béla húsz esztendővel ezelőtt összedugta a fejét komoly és fontos tanácskozássra. A két állami tanító ugyanis aggodalommal látta, hogy Diósgyőr nagyközség, Nagy Lajos és Mátyás királyaink egykori híres tartózkodási helyének szapora cigánylakossága iskolázatlanság hiányában a műveletlenségbe süllyed és e miatt már szinte alig veszik emberszámba. Tanító uraimék tehát elhatározták, hogy valami módon útját állják a cigányság szellemi elzüllésének és a derek füstösképűeket bevezetik a tudás birodalmába.

Tudni kell, hogy Diósgyőrben jó néhány száz főnyi cigánytelepülés él. Egy szabályszerű, külön kis falu, az állami vasgyárak felé eső falureszen, távol a község lakosságától, a Tatárdomb nevű sziklás, bozótos, vörösfenyős hegyoldal szelidebb lankáin és tövében. Ezek a cigányok jóra való, dolgozó, becsületes polgárok, akik a két kezük tisztességes munkájából élnek. Ki muzsikos, ki alkalmi erdei munkás, ki teknővájó, de akárhány van köztük olyan is, aki az állami vasgyárakba jár dolgozni. De abban az egyben mindannyija megegyezik, hogy a saját kis családi házában húzódik meg, amely ha legtöbbször csak vályogból van is és csak egyfelfel helyiségből áll is, mégis egyéni tulajdona a röhögő ragadt cigánynak, aki itt nem ismeri a vándorlást. A kicsi családi ház, s a mellette elterülő pár ölnyi veteményeskert vagy gyümölcsös legyőzte az ősi nomádok nyughatatlan vérért, a káros vándorlást.

Jani János és Tálás Béla tanító urak hosszas tanakodás után kisütötték, hogy a jobb sorsra méltó diósgyőri cigányok szellemi téren való elmaradottságát csak egy saját, különleges cigányiskola felállításával lehet megszüntetni. Felettes hatóságuknál eljártak az első magyarországi cigányiskola felállításának engedélyezéséért, Ligeti Lajos községi főjegyző pedig a szükséges épületet és a község némi szerény hozzájárulását bocsátotta rendelkezésükre.

Az iskola tehát megvolt, a tanítók is hozzá, csupán a tanulók hiányoztak. Különféle sikertelen próbálkozások után Jani Jánosnak eredeti, szellemes ötlete támadt, s ezzel aztán egyszerre meg is télt az új iskola, amelytől addig csökönnyösen húzódoztak a szabadság fanatikus rajongói. A tanító úr megjelent a nagy cigányfaluban és minden házba beszólt:

— Minden cigánygyerek, aki eljár az iskolába, naponta egy kilós cipót kap az iskolától!

A mesés bejelentés mindjárt elérte a kívánt eredményt: negyven iskolaköteles cigánygyerek jelentkezett „önként“ a kenyéresszeirőknél. De nemcsak iskolaköteles purdék tolongtak az összeirőknél, hanem fölös számmal a törvényes korhatárt még el nem ért, vagy régen túlhaladott füstösök is, makacsul ragaszkodván ahhoz, hogy ők igenis tanulni akarnak...

Sok humoros jelenet közül a legderűsebbet említem csak meg:

Egy rettentően terjedelmes, vén cigányasszony, aki már vagy öt purdét beiratott az „ingyen kenyér“-re, egyszerre csak önmagára mutatott (szemmeláthatóan közeli esedékszerű anyai örömök előtt állott):

— Ezt is tessék már beírni ingyen kenyérré, kérem...

Csak alig lehetett meggyőzni arról, hogy a legfiatalabb fáraó-ivadék, aki különben is még csak reménybeli volt, csak évek múlva lesz abban a helyzetben, hogy az ingyen kenyeret élvezhesse...